

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion y Cyfarfod Rhithwir a gynhaliwyd 20 Hydref 2022

- YN BRESENNOL:** Mr Dilwyn Evans (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Euryrn Morris (Dirprwy Gadeirydd)
- Y Cynghorwyr Neville Evans, Dyfed W Jones, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Margaret M Roberts.
- Aelodau Lleyg – Mr William Parry, Mrs Sharon Warnes, Mr Michael Wilson.
- WRTH LAW:** Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid, Pennaeth Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff, Pennaeth Archwilio a Risg (MP), Prif Archwilydd (NW), Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad (GM), Swyddog Pwyllgor (MEH).
- YMDDIHEURIADAU:** Y Cynghorydd Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Boddhad Cwsmeriaid).
- HEFYD YN BRESENNOL:** Mr Andrew Lewis – Uwch Archwilydd
-

1 **DATGAN DIDDORDEB**

Ni ddaeth yr un i law.

2 **ADOLYGIAD O'R ADRODDIAD HUNAN-ASESIAD BLYNYDDOL DRAFFT.**

Cyflwynwyd adroddiad Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid sy'n cynnwys Hunanasesiad Corfforaethol 2021/2022 i'r Pwyllgor ei ystyried.

Dywedodd Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid fod yr adroddiad yn cynnwys tystiolaeth o allbwn y fframwaith cynllunio corfforaethol a rheoli perfformiad y Cyngor. Ystyriwyd yr Adroddiad Hunanasesu Blynyddol drafft i ddechrau gan y Pwyllgor Gwaith yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 19 Gorffennaf, 2022 ac wedyn gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 26 Gorffennaf, 2022 yn unol â'r Cyfansoddiad. Dywedodd fod gwelliannau a gynigiwyd gan y cyfarfod hwn wedi'u cynnwys yn yr adroddiad a bydd diwygiadau pellach y mae'r Pwyllgor yn dymuno eu gwneud yn cael eu cyflwyno i'r Cyngor Sir llawn ar 27 Hydref, 2022.

Wrth ystyried yr adroddiad, fe wnaeth y Pwyllgor y pwyntiau canlynol:-

- Er bod eglurhad wedi'i gynnwys bellach o fewn yr adroddiad o ran y cynnydd yn y cronfeydd wrth gefn, codwyd cwestiynau ynghylch a yw'r Cyngor yn fodlon gyda'r lefel bresennol o gronfeydd wrth gefn. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod y cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi ar gyfer risgiau posibl ac i ariannu prosiectau penodol. Mae'r cronfeydd cyffredinol wrth gefn yn cael eu cadw ar 5% o gyllideb net yr awdurdod sy'n cyfateb i £8m. Nododd oherwydd ansicrwydd yn 2021/2022 wedi i'r cyfyngiadau Covid ddod i ben, a hefyd p'un ai a fyddai Llywodraeth Cymru'n gallu ariannu'r costau ychwanegol, roedd yn argymhell bod y Pwyllgor Gwaith yn gosod y balans isaf ar gyfer diwedd blwyddyn ariannol 2021/2022 ar £9m. Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol roedd yn fwy na'r isafswm o £12m, a bydd hyn nawr yn caniatáu i'r Cyngor fod mewn sefyllfa ariannol well er mwyn mynd i'r afael â heriau cyllido y mae'n eu hwynebu o 2023/2024 ymlaen.
- Cyfeiriwyd y dylid cynnwys yn yr adroddiad fod Archwilio Mewnol wedi adolygu'r ddogfen yn hytrach nag yn yr adroddiad eglurhaol.

PENDERFYNWYD argymhell i'r Cyngor llawn yn ei gyfarfod a gynhelir ar 27 Hydref, 2022 fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn derbyn yr adroddiad yn amodol ar gynnwys y canlynol:-

- **Nodi ar dudalen 20 o'r adroddiad fod y Cyngor yn fodlon â'r lefel gyffredinol o gronfeydd wrth gefn; a**
- **Bod Archwilio Mewnol wedi adolygu'r ddogfen ac y dylai gael ei chynnwys o fewn yr adroddiad yn hytrach nag yn yr adroddiad eglurhaol.**

GWEITHREDU : Fel y nodwyd uchod.

3 ARCHWILIO ALLANOL: LLAMU YMLAEN – CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cyflwynwyd adroddiad Archwilio Cymru i'r Pwyllgor ei ystyried.

Yn absenoldeb Mr Alan Hughes, Archwilio Cymru darllenwyd y sylwadau canlynol ar ei ran i'r Pwyllgor:-

'Prif negeseuon adroddiad Llamu Ymlaen oedd y byddai ystyried a chymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy'n fwy amlwg yn arwain at ddealltwriaeth fwy cyflawn am yr heriau a gyflwynir gan asedau adeiladau a gweithlu'r Cyngor, ac yn arwain at weledigaethau, strategaethau a chynlluniau gwell:-

- *Mae'r Cyngor yn deall yr heriau a gyflwynir gan ei bortffolio tir ac adeiladau ond nid yw wedi datblygu gweledigaeth gorfforaethol ar gyfer ei asedau na'r cynlluniau cyflawni cysylltiedig eto*
- *Mae'r Cyngor wedi rhesymoli a moderneiddio rhan o'i sylfaen asedau a'i fodel darparu gwasanaethau, ond nid yw hyn yn cael ei lywio gan weledigaeth gorfforaethol glir eto*
- *Bydd diffinio ac adolygu cynnydd tuag at amcanion tymor byr, canolig a hir ar gyfer ei sylfaen asedau'n cryfhau gallu'r Cyngor i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu ei wasanaethau;*

- *Mae gan y Cyngor weledigaeth a themâu cyflawni allweddol ar gyfer ei weithlu a all gael eu cryfhau trwy ystyriaeth fwy amlwg o gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy a gwreiddio ymhellach y gwersi a ddysgwyd o'r pandemig*
- *Mae'r Cyngor wedi ymgysylltu â staff a rheolwyr ac mae'n ymatebol i'r heriau o ran y gweithlu, ac yn cydnabod yr angen i ddatblygu strategaethau integredig tymor hirach ac wedi cychwyn ar wneud hynny*
- *Mae'r Cyngor yn cynnal trosolwg o faterion cyfredol o ran y gweithlu ond mae cyfle i wneud mwy o ddefnydd o ddata a defnyddio meincnodi i fesur llwyddiant cyfredol a thymor hir ei fentrau mewn perthynas â'r gweithlu.*

Dywedodd y Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid fod crynodeb adroddiad 'Llamu Ymlaen' yn berthnasol i bob un o'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru; nid yw popeth sydd yn y cyflwyniad yn benodol ac yn berthnasol i Gyngor Sir Ynys Môn. Dywedodd y Swyddog ei bod yn gwerthfawrogi'r cyfle i drafod y ddogfen Archwilio Cymru. Dywedodd ei bod yn galonogol fod yr adroddiad yn cydnabod bod gan y Cyngor arferion da a'i fod cefnogi ac yn cadw at y pum ffordd o weithio y manylir arnynt o fewn Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Roedd yn bwysig nodi bod y cyfweiliadau a'r gwaith archwilio cychwynnol wedi dechrau ym mis Rhagfyr 2021 a bod nifer o faterion a gafodd eu codi o fewn yr adroddiad wedi cael sylw ers hynny. Fel esiampl, cyfeiriodd at y materion recriwtio cenedlaethol a nododd fod y Cyngor hwn wedi mynd i'r afael â hyn drwy baratoi strategaeth farchnata ynghyd â phenodi swyddog penodol i ddelio â marchnata swyddi gwag; Mae cynllun gweithredu strategaeth pobl wedi'i weithredu ar gyfer 2022/2023, polisi hybrid ar gyfer staff sy'n weithredol ers 1 Chwefror 2022, mae strategaeth y gweithlu wrthi'n cael ei diweddarau.

Dywedodd y Pennaeth Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff fod cyfeiriad yn yr adroddiad at y Cynllun Rheoli Asedau Corfforaethol a'i bod yn fwriad cyflwyno'r ddogfen hon i'r Pwyllgor Gwaith cyn etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai eleni ond yn dilyn cyfarwyddyd gan y Pwyllgor Gwaith, nodwyd bod y Cynllun yn cael ei ystyried gan y weinyddiaeth newydd ar ôl yr etholiadau ym mis Mai. Mae swyddog dynodedig bellach wedi'i benodi i ganolbwyntio ar faterion eiddo a'r Cynllun Rheoli Asedau Corfforaethol. Pwysleisiodd ymhellach fod cyfrifoldebau adeiladau'r Cyngor yn cynnwys pob gwasanaeth o fewn y Cyngor gyda staff wedi eu symud i'r prif adeilad. Mae gwaith eisoes wedi'i wneud i resymoli asedau corfforaethol y Cyngor ac nad oes llawer o gapasiti i wneud mwy. Byddai rhesymoli unrhyw asedau gwasanaeth (Ysgolion, Llyfrgelloedd, a Chanolfannau Hamdden ac ati) yn fater ehangach i bob gwasanaeth ei ystyried. Mae gan y Cyngor dros 100 o fân ddaliadau i'w cynnal ac mae gwaith sylweddol wedi'i wneud i uwchraddio'r stad mân ddaliadau, a bydd cynllun 10 mlynedd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ei ystyried yn y Flwyddyn Newydd. Dywedodd ymhellach fod gwaith yn cael ei wneud drwy Grŵp Llywio o ran defnyddio ynni, datgarboneiddio, lleihau'r costau ynni oherwydd yr argyfwng ynni presennol.

Wrth ystyried yr adroddiad, fe wnaeth y Pwyllgor y pwyntiau canlynol:-

- Cyfeiriwyd o fewn yr adroddiad Archwilio Allanol nad yw'r Cyngor wedi datblygu gweledigaeth gorfforaethol ar gyfer ei asedau eto. Mewn ymateb, fod y gwasanaeth yn ymateb i argyfwng ar hyn o bryd all godi o fewn adeiladau'r Cyngor. Penodir swyddog dynodedig i ddelio â'r Cynllun Rheoli Asedau

Corfforaethol a fydd yn gyfrifol am y portffolio eiddo a fydd yn delio â datblygu gweledigaeth gorfforaethol asedau'r Cyngor.

- Cyfeiriwyd at yr argymhellion o fewn yr adroddiad o ran datblygu'r defnydd o ddata a meincnodi i lywio cynllunio, gosod cyllidebau, a monitro ac asesu llwyddiant mwy hirdymor ei asedau a chynlluniau'r gweithlu. Codwyd cwestiynau ynghylch a yw gwasanaethau'r Cyngor yn defnyddio'r data sydd ganddyn nhw i gynllunio ymlaen llaw a chael gweledigaeth ar gyfer y dyfodol. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth y Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid fod cynllunio'r gweithlu yn cael ei ystyried yn aml fel gweithgaredd Adnoddau Dynol tra mai gweithgaredd gwasanaeth a gefnogir gan Adnoddau Dynol ydyw mewn gwirionedd.
- Cyfeiriwyd fod angen i'r adroddiad fod yn berthnasol i Gyngor Sir Ynys Môn yn hytrach nag i'r 22 awdurdod lleol. Nodwyd bod angen paratoi Cynllun Gweithredu i fynd i'r afael â'r materion perthnasol sy'n cael eu codi yn yr adroddiad. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth y Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid fod llawer o'r materion a godwyd yn yr adroddiadau wedi cael sylw. Dywedodd, o fewn ei chyfrifoldebau, fod cynllun marchnata a recriwtio strategol wedi ei baratoi a fydd yn cael ei gynnwys o fewn strategaeth pobl y Cyngor i ddarparu'r gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod.

PENDERFYNWYD paratoi Cynllun Gweithredu i fynd i'r afael â'r materion a godwyd o fewn yr adroddiad 'Llamu Ymlaen' sy'n berthnasol i'r Cyngor hwn.

GWEITHREDU : Fel y nodwyd uchod.

4 ADOLYGIAD O'R BLAENRAGLEN WAITH AR GYFER 2022/2023

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg yn ymgorffori Blaenraglen Waith a Rhaglen Hyfforddi y Pwyllgor 2022/23 i'r Pwyllgor ei ystyried.

Rhoddodd y Pennaeth Archwilio a Risg ddiweddariad ar y Blaenraglen Waith gan dynnu sylw at y ffaith bod cwblhau hyfforddiant gorfodol i Aelodau fel y gwelir yn Atodiad B yn wag ar hyn o bryd; bydd fersiwn wedi'i diweddarau yn cael ei gyflwyno i gyfarfod nesaf y Pwyllgor hwn. Dywedodd ymhellach fod disgwyl i'r hyfforddiant Rheoli Risg gael ei gynnal yn y Flwyddyn Newydd. Dywedodd Pennaeth Archwilio a Risg nad yw'n sicr ar hyn o bryd a fydd cyfarfod nesaf y Pwyllgor a gynhelir ar 23 Tachwedd, 2022 i ystyried y Datganiad Llywodraethu Blynyddol Terfynol 2021/2022 a Datganiad Terfynol Cyfrifon 2021/2022 yn cael ei gynnal. Rhoddodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Adran 151 ddadansoddiad manwl o'r sefyllfa bresennol i hwyluso'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol Terfynol ar gyfer 2021/2022 a Datganiad Terfynol y Cyfrifon ar gyfer 2021/2022 i'r Pwyllgor.

PENDERFYNWYD derbyn y Blaenraglen Waith yn bodloni cyfrifoldebau'r Pwyllgor yn unol â'r cylch gorchwyl.

**MR DILWYN EVANS
CADEIRYDD**